

գան 92, Կիր. 79, Brosset Histoire de la Géorgie 1 (1849), 319. Բերք բառով կազմուած եւ ինչու առ հասարակ *Արեւիկէ շէ կուրի (Նք հայերէնի մէջ կ'ըլլայ Բք, ի բայտ առեալ ու փխտահանով կազմուած բառերը, որոնց ն առաք Բ աստուծոյ յառաջ կը մնայ) ունի կազմուած մէկալ բարդութիւններ. այստեղ ալ ի բաց տունելու է միջին բառը)։

ԱՆԿԵՂՏՈՒՆ Թ. 17 = Գ. Արեւիկէ ամբողջով տեւս վերն էջ 166, ասկէ՝ Արեւիկէի Ստոր. 82, 2ամէնեւս Ա. 539։ Խորենացոյ էջ 79 անուանաւ տուած մէկնութիւնն իբր «ան-գեղ, ար-գեղ» (Հմմտ. Ստա. Սեր. 6) բանկանապէս սխալ է։

Ասկէ զանազանելու է ԱՆԿԵՂ (սեռ. Արեւիկէ) գիւղէ կամ աւանն եւ ամբողջ Թ. 177 Դրագիտան գին մէջ Եղեղ. 44, Փարպ. 174, Սեր. 74 (Արեւ-ծանայ վայր), 75, 76, Արծր. 309 (պէտք է ընթերցանել՝ Արեւիկէ սեռ. փխտանի Արեւիկէ-անի, Պարսկ. 1, էջ 263 belt. Pers.։ 'Aγγλῶν. Ինտիմ. 415, A. Rabe, Arm. Uebersetzung der Alexander-Biographie էջ 50՝ ղո՛ճ 'Aγγλῶν։ γόρας = հայ. Արեւիկէ քաղաքի անունը։ (Ստա-Կայիկութ.) Վերեւ. 1842 էջ 89, ԱՄ. 512, 518 = անիւ, սեռ. անիւն? Գարեգալ ասկէ ալ տարբեր է Արեւ գիւղը Յայտնուալը Ինտիմանի քով էջ. 190 Թ. 74 Տապ գին մէջ, Ղարաւանով հարուստագիւղ (վանայ լճին եզերքը), այժմ Enghil, Anguil, Ankagh եւն գրուած (սեռ. Լեւի 2, 122, Cuinet 2, 666 եւն), զոր հայեր Անկիւլ՝ Կարաւանանն (այսպէս Angegh կիպերտի քարտիքին վրայ գղ. լեզուաւ)։ Թէ այս եւ նման անունները, չ. որ. Արեւիկէ տեղի Թ. 111 վայոց ձոր գին մէջ Օրբեւ. 262, Արեւիկէ Օրբեւ. 1, 111, անիւ թաշտին անունն թէ մէկալ անիւ (Գիրք վաստակողն), յ. ք. անիւլ՝ «անիւնը ամանի, բառէն միկնելու է, անտարբէր կը մնայ։

ԱՆԻՍԱ տեղ մը Թ. 30 Տարան գին մէջ Յովհ. Մամիկ. 11, 34, 39, Ինտիմ. Կար Հայ. 191, անք բառին նուազակներ։

ԱՆԻՍՄԻԷ տեղի Թ. 106 Գաղթն գին մէջ ԱՄ. 315 = ՀԱՆԻՍՄԻԷԳ ԱՄ. 326. անք, հանք? + Կէ։

ԱՆԻՍՄԱՐԵՐԻ տեղի (ամբողջ) Թ. 117 Բաղք գին մէջ Օրբեւ. 270. Արեւիկէ Բերք Օրբեւ. 1, 52. Արեւիկէ յառուկ անուն (Ինչեւս Սիւնեայ փառաւ. 23 եւն) + Բերք։

ԱՆԿԵՂԱՅՈՒՄ տեղի Թ. 120 = Ա. լիւս գին մէջ Օրբեւ. 260, ԱՄ. 212, Արեւիկէ ԱՄ. 209, Արեւիկէ-Դիւն ԱՄ. 525. անիւն? + Կէ՝ անիւ վերն էջ 280,

ԱՆԶԱԿԻՆՈՐ, ԱՆԶԱԿԻՆ ԵՆ. 90 Գ. Վասպուրականի, տեւս վերն էջ 220. սեռ. Անի-ն? + Կէ = «Անահայ ձոր», — Անի-ն քաւաւական ձեռն է Անահայ։

ԱՆԶԱԿԱՅԻՒՄ, ԱՆԶԱԿԱՅԻՒՄ Թ. 83 Գ. Վասպուրականի, տեւս վերն էջ 216. Անի-ն + անիւնիկ, նախնաբար անուն տոհմի. Անի ներմագրու-

1 Ինտիմ. Կար Հայ. 144 Անի էջ 4րէ, որ արդի արասանութեամբ Անց — Անցոյ հնչուելու է։

Թիւնն թէ անունն իր ծագումն առած ըլլայ Վանայ արեւելակիցի՝ ընդ մէջ Երմեք-Կէօլի եւ Բէշիշ-Կէօլի գտնուող Andzaw (Petermann Geogr. Mitt. 1865 էջ 210, Տիւս. 7) = Anzaff գիւղէն, որ Արշակունի մասերն էր Երմեքի Globus Հտ. 69 էջ 193, (Artchag կամ Erdjek-su կիպերտի աշխարհացոյցին վրայ), անոր համար ընդունելի չէ կրնար ըլլալ, վասն զի այն գիւղը Անձաւացեաց գին մէջ չէ։

ԱՆԶԱԿ, Երազ ԱՆԶԱԿ Թ. 15 Գ. Զարբրդ. Հայոց մէջ, Կն. 'Անշիդոյն, ասոր. Anzih, ասուր. Inziti, Enzite եւն, տեւս վերն էջ 151. Անունն նախահայտնական է։

ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ տեղի Թ. 114 Աղահաճք գին մէջ Օրբեւ. 266, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆԻ տեղի Թ. 110 ճահաւի գին մէջ Օրբեւ. 273. Անշւ (ինչ) անուն Հ. Բ. 18, իր հասարակ անուն «քաղցրաբոյր, սիրուն», Հ. Բ. 99) ? + ասն կամ Լուս — Խոր. Խ. 44 Անուշան անունը կը գործածէ իբր էրկի մարգուտ անուն (նախնական պատմութեան մէջ)։

ԱՇԽԱՐՀԱՐԵՐԻՒՄ Արծր. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

ԱՇԱՐՈՒՄԱՆ ԵՆ. 191 ամբողջ (որովորդ կ'երեւայ Թ. 7 Սպեր գին մէջ)։ Եղեղ + Բերք։

Պրոֆեսորը ծանօթութեան մէջ մէջ (մ. չ. 13, 1905, էջ 36ա) կ'ըսէր. «Շատ զարմանալի է որ Մարիամ սեւ հողովորտի հագած է, իսկ վերի հրէշտակները՝ կարմիր հողովորտի եւ քրիստոս առանց հողովորտի եւ Պէտք է այս կէտը քննել՝ ընտրելի հետ համեմատելով:» — Արդ՝ Պրոֆեսորն այս համեմատութիւնն անձամբ կատարելով՝ արդիւնքը կը հազարիւրէ վերջոյնեւ զերմ. թերթին այս տարւան Ա. եւ Բ. միացեալ հասարկին մէջ (էջ 422) գրելով՝ «Թէ զո՞ւսն որ պատկերն աննայն կերպով կը համեմատաստեանն ամեն արդար պահանջով մը»: Միայն ցաւ կը լսյանէ որ կարեւորագոյն պատկեր մը (թղթ. 1բ) չէ հրատարակուած: արեւ նկարագրութիւնն ինքը կը ներկայացնէ:

2. «Հայերէն թիւեր — Պիտիւն ի Բոմբայ» — Բնութեան վերջին թուին մէջ (Է. Թ. 9—10) այս վերնագրին տակ կը կարդանք. «Մինչեւ եւ տարիներու ընթացքով եւ մեծամեծ զոհողութիւններով ձեռք բերուած հայերէնի ամբողջ իր խափանութիւն կամ խափանութեան վտանգին մէջ է հոս, ի Պարսիս, անգլիս, հնդկաւոր եւ «սը լուսաւոր, երկրի մը մէջ, ի Բոմբայ, պէտք է զգացուի հայերէնի ուսումը»: շնորհիւ մեր դիւանական աշխատակից բժշկապ. Ե. Թիրեաքեան խանին: Ինչպէս յայտնի է, հայերէնի զարք կ'ուսանգուէր ֆրանսական Արեւելեան կենդանի կեցողութեան վարժարանին մէջ, Զրպատեն մինչեւ Մէյէ: Առաջին դասն սկսուած էր 1798 թուին, հայապի Էսահան Զրպատի կողմէ: Ետոյ յարգած են Լեզիպեան զր ֆրէյլով, Դիւլթիէ, Կարիէ եւ Մէյէ: Աշակերտներս թիւը շատ սահմանափակ եղած է միշտ, բայց հասուցած է աշակերտականութեան, ինչպէս Աճա-Մարտէն, Բրոսէ, Լաւրաւ, Բորէ, Պրիւզով, Գաստերիտա, արեւը պատիւ բերած են թիւ ֆրանսայի եւ թիւ իրենց ուսուցիչներուն: Եղած է ժամանակ, որ հայերէնի ամբողջ վերջնելու միտքն ունեցած է կառավարութիւնը, հայերէնի դասին հետեւող չգտնուելուն պատճառով, բայց խումբ մը ուսանող հայեր, որոնցմէ կը յիշեմ Միքայէլ Թամաշեանը եւ Դոկա. Թորոմանը, կը գիտեն վարժարան, եւ կը զբոսնեն ուսանող, որպէս զի չվերնայ այդ ամբողջը: Իսկ Կարիէի ժամանակ հայերէնի զարք բոլորովին խաղաղ լից գարան է դառնալով զնկուսական ձեռքը, խոստովանելով հանգերն թէ Կարիէի հասուցած է Մէյէի նման հեղինակութիւն մը եւ Մարիէրի ու Օրթիի նման զուտ գիտութեան նուերուած հայերէնագէտներ: Բայց միւս աշակերտները, շատ քիչ բացառութիւնով, հետեւած են հայերէնի կամ թէ մուշակերէնի դասերուն՝ պարզապէս զնկուսական ժողովութիւնն իր խոստովանելու համար: Հիմայ որ ամեն ֆրանսայի, ինչ դասակարգի ալ պատկանի, տախլան է երկու տարի զնկուսական ժողովութիւնն ընել անպատճառ, հայերէնի ինչպէս նաեւ միւս լեզուներու: հետեւողներուն թիւը քիչցաւ, եթէ չըսեմ բոլորովին սպառնալու: Արեւելք չեմ հիմայ ալ Միքայէլ Թամաշեանի նման ուսանողներ, այս միտքովին առաջին առեւելու համար: Պր. Մէյէն կոյժ գը Գրաստի մէջ նոր պաշտօնի կոչուած է, յարգելով Միշէլ Բրէյլի, որ հոն կ'ուսանող էր համեմատական լեզուաբանութիւնը: Իսկ

հայերէնի դասերը յանձնուած են Պր. Ֆրեդերիկ Մակլէրի: Կը յուսուի որ գոնէ Պարսիս նոր հասող ազգայինները ֆրանսերէն սորվելու համար յառախեն հայերէնի դասերուն, քանի որ ֆրանսերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ ֆրանսերէն թարգմանութիւններ կը կատարուին հոն, վարժութեան համար: Այստեղ որ հայերէնի դասն այս վիճակին մէջ է, Բոմբայի Փարսի կ'ուսուի: Թիրեաքեան խանի առաջարկութեան վրայ՝ հայերէնի ամբողջ մը պիտի հաստատէ հոն, Դոկա. Թիրեաքեան ընդարձակ թիւլակցութիւններով եւ զորաւոր փութութեամբ ազգացուցած ու բացարձակ է կ'ուսուի: հայերէնի կարեւորութիւնը պահուած էր ու փարսի բնագիւղներու, ճշգրիտ թարգմանութեան համար: Բոմբայ հրատարակուող բանասիրական բառարանութեան մէջ վերջերս գրառուած էր Դոկա. Թիրեաքեանի շնորհիւ որ պատշաճ լեզուի նուիրած աշխատութիւնները: Բիշ ժամանակէն «Բանասիրութեան յառաջին լեզուաբանական հրատարակութեան հետ հետաքրքրական մէկ գիրքը, որ կը կրէ հետեւեալ տիտղոսը. «Արտաշիր Բարսակէ, Կարնամի: Պահլաւ բնագրէն թարգմանց հանդերձ ծանօթութեան մէջ» Դոկա. Թիրեաքեան, — Դոկա. Թիրեաքեան խանի այս «համալից գործը» արեւ մտնել մինչ թէ բերանացի եւ թէ զբաւոր բաական բնագրական տեղեկութիւն ընդհանուր ենք, զուգուի շատ հետաքրքրական: Եւ Մուղկէն որ շուտով լոյս տեսնէ եւ Բանասիրի հրատարակութեան պէս չեղձուի: 3. Եւ հայապի մը: Կը լսենք (Բզմ. Թ. 4) զոստինեան Վարդապետն իւր դիտածը բազմութիւն արեւելեան լեզուալ վրայ աւելցուցեր է նաեւ հայ աւական լեզուին: 4. Պիտիւն ի Բոմբայ — Սեղիւկապիւրէ (AB, XXV, 112) կ'իմանաք, — վասն զի բուն գործն՝ արշափ ալ լոյս տեսած ըլլալ, տակաւին տեսած չենք, — որ հնագոյն Պոնտական թագաւորութեան աշխարհներն եւ միանգամայն Գորդոն լայող բաական մէկ մասը յառաջի առաջնասիրութեան նիւթ եղած են եւ պիտի ըլլան դիտող կողմէն: Երկու գիտնական արշտանդներ կամ առաջնասիրութիւններ կատարուած են յիշեալ կողմեր, նախ 1899ին, երբ այցելած են դիւանականները՝ J. G. C. Anderson, J. A. R. Munro եւ F. B. Welch, եւ երկուքը՝ 1900ին, երբ ուղևորած են Բ. Է. Cumont գիտնականը: Այս ուղևորանքներէնց արդիւնքը պիտի ըլլայ նշանաւոր գործ մը, ուր ամեն կարեւոր կէտ նոյն աշխարհաց՝ բնականապէս յառաջապէս հարաբարական տեսակետով՝ պիտի ուսումնասիրեն: Ինչպէս կ'իմանաք՝ լոյս տեսած է այժմ՝ առաջին տարբեր, որ ուղևորութիւնն մէն է գիտնական արշտանդներ իմացողութեամբ Արգէստի. (Studia Pontica. I. — A. Journey of exploration in Pontus, by J. G. C. Anderson. Bruxelles. 1903. 80 pp. 104, բարձրաւորով եւ պատկերներով: 3) Յետք մը պիտի նախորդի ինքն ինքն՝ «Հնադասական ուղևորութիւն ի Պոնտոս եւ ի Փոքր Հայաստան» («Voyage archéologique dans le Pont et la Petite Arménie»), հեղինակները

